

महाराष्ट्र विधानपरिषद
दिवसाच्या कामकाजाचा क्रम
गुरुवार, दिनांक २० मार्च, २०२५
(सकाळी १०:०० ते ११:४५ वाजता)

(बुधवार, दिनांक १९ मार्च, २०२५ रोजीच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेल्या प्रलंबित म.वि.प. नियम ९७ अन्वये अल्पकालीन चर्चा) [अनुक्रमांक (१) व (२)] –

(१) सर्वश्री सत्यजीत तांबे, विक्रम काळे, किशोर दराडे, वि.प.स. यांची म.वि.प. नियम ९७ अन्वये अल्पकालीन चर्चा –

"बुलढाणा जिल्ह्यातील शेगाव तालुक्यात बोंडगाव, कालवड, कठोरा, भोनगाव, हिंगणा वैजनाथ, घुई या गावांमध्ये केसगळती होण्याची साथ पसरली असून या गावातील लोकांना डोक्याला आधी खाज येते. त्यानंतर हळूहळू केस गळू लागतात आणि तीन दिवसातच संपूर्ण टक्कल पडत आहे. त्यामुळे ग्रामस्थ भयभीत झाले आहेत, दाढीचेही केस गळत असल्याने गावकऱ्यांमध्ये दहशत निर्माण झाली आहे, यावर अनेक खाजगी संशोधक आणि संस्था यांनी केलेल्या संशोधनात या गावातील लोकांच्या आहारात आलेल्या गव्हामध्ये सेलेनियमचे प्रमाण अधिक असल्याचा निष्कर्ष काढून जाहीर केला असून या गव्हाचे वितरण राज्यात अन्यत्र कोठे झाले आहे याचा तातडीने शोध घेऊन वितरण थांबवण्याची गरज आहे. तसेच टक्कल पडलेल्या लोकांना नुकसान भरपाई व पुढील उपचार देण्याची आवश्यकता तसेच यापुढे अशा गव्हाचे वितरण होऊ नये, याबाबत शासनाने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(२) सर्वश्री श्रीकांत भारतीय, अमित गोरखे, योगेश टिळेकर, वि.प.स. यांची म.वि.प. नियम ९७ अन्वये अल्पकालीन चर्चा –

"कृत्रिम बुद्धिमत्ता अर्थात AI (Artificial Intelligence) ही मानवी जीवनाचा अविभाज्य भाग बनत असून भविष्यात जागतिक स्तरावर त्याची व्याप्ती अधिक प्रमाणात वाढण्याची शक्यता निर्माण होणे, AI च्या वेगवान प्रवाहात टिकून राहण्याकरिता राज्यातील बऱ्याचशा शाळांमध्ये AI तंत्रज्ञानावर आधारित शिक्षण पध्दतीचा वापर रोजच्या शिक्षणात करण्यात येत असणे, शिक्षण पध्दतीमध्ये AI

तंत्रज्ञानाचा वापर केल्यास एका बाजूला शिक्षण प्रणालीत क्रांती घडण्याची तर दुसरीकडे योग्य धोरणांशिवाय या तंत्रज्ञानाचा वापर शिक्षण पध्दतीमध्ये केल्यास त्यामुळे अनेक धोके निर्माण होण्याची शक्यता, AI आधारित शिक्षण साधनांद्वारे चुकीची व पूर्वग्रहदुषित माहिती प्रदान करण्यात आल्यास शालेय विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणावर त्याचा विपरित परिणाम होण्याची शक्यता निर्माण होणे, तसेच शिक्षण पध्दतीमध्ये AI प्रणालीच्या वापरामुळे विद्यार्थ्यांची इत्यंभूत माहितीचा व्यवसायासाठी, निरीक्षणासाठी किंवा जाहिरातीसाठी गैरवापर केला जाण्याची निर्माण होणारी शक्यता, तसेच AI च्या अतिवापरामुळे विद्यार्थ्यांची स्वतःची विचार करण्याची क्षमता कमी होवून त्यांच्या सर्वांगीण बौद्धिक विकासाला खीळ बसण्याची शक्यता, परिणामी शिक्षण पध्दतीमध्ये AI प्रणालीचा वापर करण्याच्या अनुषंगाने एक धोरण, नियम-अटी निश्चित करण्याची आवश्यकता, शासनाने या प्रकरणी तातडीने करावयाची कार्यवाही व याबाबतची शासनाची भूमिका."

(३) सर्वश्री अभिजित वंजारी, अशोक ऊर्फ भाई जगताप, राजेश राठोड, वि.प.स यांची म.वि.प. नियम १७ अन्वये अल्पकालीन चर्चा —

"राज्यात सुमारे ४० लाख हेक्टर क्षेत्रावर कापसाची लागवड करण्यात आली असून यंदा ३७० लाख क्विंटल उत्पादन होण्याचा अंदाज असणे, परंतू अजूनही सुमारे ६० ते ७० लाख क्विंटल म्हणजे १८ टक्के कापूस शिल्लक असणे असे असतांना भारतीय कापूस महामंडळाने (सीसीआय) दिनांक १५ मार्च, २०२५ पासून कापूस खरेदी बंद केल्याने शेतकऱ्यांच्या अडचणी वाढल्या असणे, राज्यात कापसाचे दर आधीच हमीभावापेक्षा कमी असून त्यातच आता 'सीसीआय' च्या निर्णयामुळे विदर्भातील शेतकरी देशोधडीला लागण्याची शक्यता निर्माण होणे, सीसीआयने यंदा राज्यात १२४ केंद्रांवर कापसाची हमीदराने खरेदी प्रक्रिया राबविणे, दरम्यान, 'सीसीआय' च्या या पत्राने दरांवर परिणाम होणे, 'सीसीआय' ची खरेदी बंद झाल्यावर शेतकऱ्यांना खाजगी बाजाराशिवाय पर्याय राहिलेला नसणे, सद्यःस्थितीत या बाजारात कापसाला सहा ते सात हजार रुपयांचा दर असून शासकीय खरेदी बंद पडल्यास खाजगी बाजारातील दर आणखी कमी होण्याची शक्यता असणे, यामुळे शेतकऱ्यांमध्ये पसरलेला तीव्र असंतोष व नाराजीची भावना, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(दुपारी १२.०० वाजता)

एक : प्रश्नोत्तरे

दोन : कागदपत्रे सभागृहाच्या पटलावर ठेवणे —

(१) मुख्यमंत्री : (क) "महाराष्ट्र राज्य दिव्यांग वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित यांचा सन २०१४-२०१५ या वर्षाचा वार्षिक अहवाल" सभागृहासमोर ठेवतील.

(ख) "महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ मर्यादित, मुंबई यांचा दिनांक ३१ मार्च, २०२२ रोजी समाप्त होणाऱ्या वर्षाचा अठेचाळीसावा व दिनांक ३१ मार्च, २०२३ रोजी समाप्त होणाऱ्या वर्षाचा एकोणपन्नासावा वार्षिक अहवाल सभागृहासमोर ठेवतील.

(२) इतर मागास बहुजन कल्याण मंत्री : "वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळ (मर्यादित), मुंबई यांचा सन २०१४-२०१५ या वर्षाचा बत्तीसावा वार्षिक अहवाल" सभागृहासमोर ठेवतील.

(३) आदिवासी विकास मंत्री : "शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक यांचा सन २०२०-२०२१, सन २०२१-२०२२ व सन २०२२-२०२३ या वर्षाचा अनुक्रमे बावीसावा, तेवीसावा व चौवीसावा वार्षिक" अहवाल सभागृहासमोर ठेवतील.

(४) वस्त्रोद्योग मंत्री : "महाराष्ट्र राज्य वस्त्रोद्योग महामंडळ मर्यादित यांचा सन २०२२-२०२३ या वर्षाचा सत्तावन्नावा वार्षिक अहवाल" सभागृहासमोर ठेवतील.

(५) कामगार मंत्री : "महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळ, मुंबई यांचा सन २०२०-२०२१ व सन २०२१-२०२२ या वर्षाचा वार्षिक अहवाल" सभागृहासमोर ठेवतील.

तीन : अशासकीय विधेयके व ठराव समितीचे प्रतिवृत्त सादर करणे.

चार : (क) म.वि.प. नियम ९३ अन्वये सूचना — (असल्यास)

(ख) म.वि.प. नियम ९३ अन्वये सूचनांची निवेदने —

(मंगळवार, दिनांक १८ मार्च, २०२५ व बुधवार, दिनांक १९ मार्च, २०२५ रोजीच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेले प्रलंबित म.वि.प. नियम ९३ अन्वये सूचनेचे निवेदन) :-

श्री.अंबादास दानवे, वि.प.स. यांच्या पुढील निकडीच्या सार्वजनिक महत्वाच्या विषयावरील सूचना क्रमांक ६ वर सांस्कृतिक कार्य मंत्री निवेदन करतील :-

"महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांच्या कार्याचा व्यापक प्रचार आणि स्मृती जतन करण्याबाबत."

पाच : लक्षवेधी सूचना — (म.वि.प. नियम १०१ अन्वये) —

(१) श्री.शशिकांत शिंदे, वि.प.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे उप मुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"कोरेगांव तालुक्यातील (जि.सातारा) कोरेगांव नगरपंचायती अंतर्गत सुरु असलेल्या विकास कामामध्ये मोठ्या प्रमाणात लाखो रुपयांचा गैरव्यवहार झाल्याचे नुकतेच माहे मार्च, २०२५ मध्ये उघडकीस येणे, सदर नगरपंचायती अंतर्गत शांतीनगर येथे गटार बांधकाम, आझाद नगर चौक ते बनसोडे घर गटार बांधकाम करणे आदि कामांचा समावेश असणे, सदर कामे पूर्वीच केलेली असतांना नव्याने केली असल्याचे दाखवून कामाचा प्रस्ताव व अंदाजपत्रक तयार करून देयके तयार करणे, स्वच्छ सर्वेक्षण सन २०१९-२० व सन २०२०-२१ या योजने अंतर्गत रंगरंगोटी केलेल्या एकाच कामाचे देयक दोनदा काढून केलेला भ्रष्टाचार, सदर कामाकरिता नेमलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या संख्येत असलेली तफावत, सदर कामाकरिता वर्ग करण्यात आलेला निधी इतर विकास कामांना वापरल्याचेही समोर येणे, शहरातील कचरा गोळा करण्याकरिता नेमलेल्या ठेकेदारांनी कचरा घंटागाड्यामार्फत गोळा करून निवारा शेडमध्ये जमा करणे, असे असतांनाही ठेकेदारांची देयके अदा करण्यात येणे, सदर गैरव्यवहार व भ्रष्टाचाराबाबत जिल्हाधिकारी, सातारा यांच्याकडे तक्रारी करूनही कोणतीच ठोस कारवाई न होणे, दोषींना अभय देण्याचा होत असलेला प्रयत्न, याकडे शासनाचे होत असलेले अक्षम्य दुर्लक्ष, याबाबत शासनाने सखोल चौकशी करून यात दोषी असणाऱ्या मुख्याधिकारी, ठेकेदार, संबंधित अधिकारी यांच्यावर कडक कारवाई करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना. "

(२) श्री.अमित गोरखे, वि.प.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे उप मुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"पिंपरी चिंचवड महानगरपालिकेच्या माहिती तंत्रज्ञान विभागात सन २००८ पासून ते सन २०२५ पर्यंत प्रोबीटी/टेक ९सर्व्हिसेस कंपनी सॉफ्टवेअर व देखभालीचे काम पाहत असणे, सदरची कंपनी जुनी असून महानगरपालिकेच्या कामाचा अनुभव खूप जास्त असणे, प्रोबीटी/टेक ९सर्व्हिसेसचा विकसनशील आणि देखभालीचा खर्च ५वर्षाकरिता अंदाजे १० कोटी येणे, जुनी कंपनीला एवढा कामाचा अनुभव व कमी खर्चात काम होत असताना ११२ कोटी चे GISERP ची वेगळी निविदा काढण्यात येणे, तसेच निविदा धारक ATOS india pvt ltd & Nascent info tech pvt ltd कंपनीला काम मिळून ४ वर्षांचा कालावधी उलटला असून सुद्धा काम अत्यंत संधगतीने सुरु असल्याचे निदर्शनास येणे, प्रोबीटी/टेक ९सर्व्हिसेस कंपनी या जुन्या कंपनीकडे महानगरपालिकेचा अत्यंत संवेदनशील डेटा असणे, त्यांची निविदा संपल्यानंतर ATOS india pvt ltd & Nascent info tech pvt ltd कंपनीला महानगरपालिकेची कोणतीही गोपनीय माहिती प्रसारित होणार नाही याची खबरदारी घेतली आहे का ? तसेच नवीन ATOS india pvt ltd & Nascent info tech pvt ltd हि कंपनी गोपनीयतेच्या दृष्टिकोनातून काळजी घेईल का ? किंवा याची जबाबदारी अधिकारी घेतील का ? असे प्रश्न उपस्थित होणे,सदर प्रकरणाची उच्चस्तरीय चौकशी करण्याची आवश्यकता, सदर कामावर स्थगिती आणून संबंधित दोषी अधिकाऱ्यांना निलंबित करण्याबाबत शासनाने करावयाची कार्यवाही व शासनाची प्रतिक्रिया. "

(३) श्री.सत्यजीत तांबे, वि.प.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे महसूल मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"मौजे केसनंद ता. हवेली, जि. पुणे येथील गट नं. १०१, १०२-(जुना स.नं. १६४ व १६५) या सुमारे ६५ एकर जमिनीबाबत सन १९१२ चे क.ड.ई. पत्र पाहता कब्जेदार सदरी श्री. गंगाराम लाडू माळी यांचे वारस म्हणून श्री. महादू गंगाराम माळी यांचे नाव दाखल असणे, तथापि सन १९३०- ३१ साली ७/१२ तयार होताना इतर व्यक्तींची नावे कोणत्याही फेरफाराने, दस्तऐवजाशिवाय तसेच सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या संमती शिवाय दाखल झालेले असणे, याप्रकरणी तहसिलदार हवेली, पुणे यांनी शासनास सादर केलेल्या अहवालात मूळ मालकाच्या संमती शिवाय इतर व्यक्ती यांचे नावे कसे दाखल झाली त्याचा अभिलेखातील उपलब्ध कागदपत्रे पाहता बोध होत नाही असे स्पष्ट मत नोंदविलेले असणे, त्यामुळे याप्रकरणी प्रथम दर्शनी अनियमितता होऊन

भ्रष्टाचार झाल्याचे निष्पन्न होणे, परिणामी मूळ खातेदारांच्या वारसांवर घोर अन्याय झाल्याने त्यांच्या उदरनिर्वाहाचा प्रश्न निर्माण होणे, यावरील अतिक्रमण काढण्याबाबत PMRDA ने आदेश देऊनही अतिक्रमण निष्कासित न होणे, चुकीचे तुकडेबंदी झालेल्या खरेदीखते करणाऱ्या अधिकाऱ्यांवर कारवाई करून नोंद रद्द घेणे, याप्रकरणी चौकशी करून दोषींवर कारवाई करून मूळ जमिन मालक व त्यांच्या वारसदारांना न्याय देण्याची नितांत आवश्यकता, याप्रकरणी शासनाने करावायाची कार्यवाही व प्रतिक्रिया."

- (४) **सर्वश्री अभिजित वंजारी**, सतेज ऊर्फ बंटी पाटील, अशोक ऊर्फ भाई जगताप, राजेश राठोड, जयंत आसगावकर, डॉ. प्रज्ञा सातव, सर्वश्री धीरज लिंगाडे, सुधाकर अडबाले, **वि.प.स.** पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे, **उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्र्यांचे** लक्ष वेधतील :-

"राज्यातील १२५०० पेक्षा अधिक सार्वजनिक ग्रंथालय सुरू असून गेल्या अनेक वर्षात त्यांना मिळणाऱ्या अनुदानात वाढ न झाल्यामुळे सर्व सार्वजनिक ग्रंथालयांच्या भवितव्याचा प्रश्नचिन्ह निर्माण होणे, 'अ' वर्गातील ग्रंथालयांना रू.७.२० लाख अनुदान, तर 'ब' वर्गातील ग्रंथालयांना रू.३.६० लाख, 'क' वर्गातील ग्रंथालयांना रू.१.५३ लाख, 'ड' वर्गातील ग्रंथालयांना रू.४८.०० हजार, वार्षिक अनुदान मिळत असणे, या अनुदानामध्ये तिथे काम करणारे कर्मचाऱ्यांचे वेतन, पुस्तके खरेदी व वर्तमानपत्र, मासिके व फर्निचर खरेदी इत्यादी खर्च अत्यल्प अनुदानातून करावा लागणे, ग्रामीण भागातील स्पर्धा परीक्षेची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना या सार्वजनिक ग्रंथालय मोठ्या प्रमाणात उपयोग असूनसुद्धा या चळवळीकडे शासनाचे दुर्लक्ष होणे, तसेच गेल्या अनेक वर्षांपासून राज्याची लोकसंख्या मोठ्या प्रमाणात वाढलेली असून त्या तुलनेमध्ये आजही या सार्वजनिक ग्रंथालयाची संख्या अपूरी पडत असणे गेल्या अनेकवर्षांपासून एकही नवीन सार्वजनिक ग्रंथालयाला शासनाने परवानगी दिलेली नसल्यामुळे या चळवळीला अडचण निर्माण झाली असणे, शासनाच्या वित्त व नियोजन विभागाच्या वेगवेगळ्या विकासाच्या योजनेमध्ये उदा. नाविण्यपूर्ण योजना अथवा ग्रामीण विकास योजना यामध्ये शासकीय ग्रंथालयांना कुठल्याही प्रकारची आर्थिक मदत मिळत नसणे, तसेच जिल्हा नियोजन समितीच्या निधी वितरणामध्ये जिल्हा प्रशासनाची सार्वजनिक ग्रंथालयांच्या प्रति उदासिनता असल्यामुळे दिवसेंदिवस ही चळवळ खुंटत चालली असल्याने याबाबत राज्य शासनाने तातडीने कार्यवाही करण्याची आवश्यकता."

- (५) **श्री.हेमंत पाटील, वि.प.स.** पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे, **शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे** लक्ष वेधतील :-

"कोरोना काळात म्हणजेच सन २०२० आणि सन २०२१ अशा दोन विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक प्रवाहात टिकवून ठेवण्यासाठी शासकीय शाळांनी विशेष प्रयत्न केलेले असणे, सन २०२२ मध्ये मोठ्या प्रमाणावर शासकीय शाळांचा पट वाढलेला असणे, यासाठी राज्याच्या कानाकोपऱ्यापर्यंत पोहोचून शासकीय शाळा शिक्षकांनी काम केलेले असणे, मात्र सरकारी शाळांमध्ये स्वच्छता गृहांची उपलब्धता नसणे, विद्यार्थ्यांना पिण्याच्या पाण्याची सोय नसणे, ग्रंथालय तसेच संगणक यासारख्या अन्य सोयी-सुविधा नसणे, त्यामुळे राज्यातील विद्यार्थ्यांची पाऊले पुन्हा खासगी शाळांकडे वळली असून, दोन वर्षांत पहिली ते पाचवीच्या नोंदणीत पाच ते सहा टक्के तर सहावी ते आठवीच्या पट नोंदणीत सात ते आठ टक्क्यांनी घट होणे, तसेच विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता देखील खालावलेलीच असणे, परिणामी सोयी-सुविधांअभावी राज्यातील सरकारी शाळा ओस पडू नयेत व शालेय स्तरावरील शैक्षणिक गुणवत्ता वाढवणे तसेच राज्यातील शासकीय शाळेतील पटसंख्या वाढवण्यासाठी शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

- (६) **श्री.अमोल मिटकरी, वि.प.स.** पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे, **शालेय शिक्षण मंत्र्यांचे** लक्ष वेधतील :-

"राज्यात मोठ्या प्रमाणात शहरी व ग्रामीण भागात सुरु असलेले खाजगी कोचिंग क्लासेस, शिक्षण क्षेत्रात विद्यार्थ्यांच्या भविष्यासाठी सुरु असलेले शैक्षणिक स्पर्धा यामध्ये आपल्या मुलांना उच्च दर्जाचे शिक्षण मिळावे म्हणून अनेक पालक विद्यार्थ्यांना कोचिंग क्लासेसमध्ये लाखो रुपये फी भरून घेत असलेला प्रवेश, यामध्ये विशेषतः जीईई व नीट अशासारखे तांत्रिक व वैद्यकीय प्रवेशाकरिता विद्यार्थ्यांमध्ये असलेली स्पर्धा,याचा फायदा क्लासेस मालकांकडून घेण्यात येऊन लाखो रुपयांची फी आकारण्यात येणे, मात्र त्याची कोणत्याही प्रकारची पक्की पावती देण्यात न येणे, व या उत्पन्नाची कुठेही नोंद नसल्यामुळे शासनास यामधून मिळणारा कर देखील भरण्यात न येणे, या माध्यमातून शासनाची फसवणूक करणे खाजगी कोचिंग क्लासेस विद्यार्थ्यांना शिकविताना कोणतीही नियमावली नसणे तसेच किती शुल्क आकारावे याची मर्यादा नसणे, यामध्ये विद्यार्थ्यांची होत असलेली आर्थिक पिळवणूक, आपल्या पाल्यास चांगले शिक्षण मिळावे म्हणून गोरगरीब व शेतकऱ्यांची मुले देखील नाईलाजास्तव अशा खाजगी शिकवणीमध्ये प्रवेश घेताना त्यांना द्यावे लागणारी फी ही त्यांच्या उत्पन्नाच्या प्रमाणात जास्त असणे, अशी मुले स्पर्धेत भाग घेण्यासाठी मागे

राहण्याची शक्यता लक्षात घेऊन कोचिंग क्लासेसना प्रवेश घेऊन लाखो रुपये फी भरून कर्जबाजारी होत असणे, या खाजगी कोचिंग क्लासेसवर शासनाचे आवश्यक नियंत्रण राहण्यासाठी शासनाने मार्गदर्शक नियमावली तयार करण्याची आवश्यकता व शासनाची भूमिका."

(७) **श्री.अंबादास दानवे, वि.प.स.** पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे, **खनिकर्म मंत्र्यांचे** लक्ष वेधतील :-

"गडचिरोली जिल्ह्यातील सुरजागडमध्ये मोठ्या प्रमाणावर लोहखनिज साठे असून सन २००७ मध्ये लॉयड्स मेटल्स कंपनीला ३४८.९ हेक्टर क्षेत्रात उत्खननास परवानगी देण्यात येणे, सन २०२३ मध्ये तब्बल ४६८४ हेक्टर क्षेत्रावर सहा नवीन खाणी प्रस्तावित करणे, त्यामुळे वनहक्क कायदा (२००६) अंतर्गत सुमारे ४०,९०० आदिवासी विस्थापित होण्याची शक्यता असणे, सन २०११ ते २०१६ या कालावधीत आदिवासींच्या सततच्या आंदोलनानंतरही उत्खनन सुरू असणे, सन २०२१ मध्ये १०,००० हून अधिक आदिवासींनी सरकारविरोधात आंदोलन केल्यानंतर त्यांचेवर पोलिस कारवाई करण्यात येणे, खनिजाची वाहतूक करणाऱ्या ट्रकमुळे झालेल्या अपघातात अनेक नागरिक अपघातग्रस्त होवूनही त्यांना कोणतीच मदत न मिळणे, खाणीतील दुषित पाणी शेतामध्ये गेल्याने शेती उत्पादनावर झालेला परिणाम, केंद्र सरकारने सन २०२३ मध्ये वार्षिक १० दशलक्ष टन लोहखनिज उत्खननास परवानगी दिलेली असणे, तसेच, मा.मुंबई उच्च न्यायालयात जनहित याचिका दाखल होऊनही सरकारने अद्याप उत्तर दिलेले नसणे, सन २००६ मध्ये मिळालेली पर्यावरण मंजूरी ५ वर्षांसाठी असतानाही, २०११ ते २०२३ दरम्यान मोठ्या प्रमाणावर बेकायदेशीर उत्खनन केलेले असणे, लॉयड्स मेटल्स कंपनीला लोहखनिज मुक्त विक्रीस मोकळीक दिल्यामुळे शासनाचे १०,००० कोटीपेक्षा अधिक नुकसान झालेले असणे, सुरजागड खाणीमुळे स्थानिक आदिवासींच्या विस्थापनाचा धोका निर्माण झाला असून, पर्यावरणीय संकट अधिक तीव्र झालेले असणे, त्यामुळे उक्त प्रकरणी तात्काळ चौकशी करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाने करावयाची कार्यवाही व शासनाची प्रतिक्रिया."

(८) **श्री.श्रीकांत भारतीय, वि.प.स.** पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे **सहकार मंत्र्यांचे** लक्ष वेधतील :-

"सह्याद्री बँकेची स्थापना हातगाडी कामगारांच्या आर्थिक गरजा भागविण्यासाठी माथाडी कामगारांमार्फत १९६० च्या दशकात करण्यात येणे, त्यांच्या

आजवरच्या कार्यकाळात त्यांच्या पदाचा दुरुपयोग करून विनानिविदा कोटयवधी रूपयांच्या वस्तुंची खरेदी करणे, आरबीआय ची परवानगी न घेता बँकेची शाखा स्थलांतरीत करून एकाच शाखेसाठी दोन ठिकाणचे भाडे घेणे, स्वतःच्या मुलाच्यामार्फत कोटयवधी रूपयांच्या शासकीय रोख्यांची खरेदी-विक्री करणे, वर्ग-२ ची जमीन तारण घेवून बेकायदेशीररित्या कोटयवधी रूपयांच्या कर्जाचे वाटप करणे, गेल्या ९ वर्षांपासून बँकेच्या निवडणुका न घेणे, अशी अनेक नियमबाह्य कामे केल्याची बाब वेळोवेळी उघड होणे, त्यानुषंगाने या प्रकरणी संबंधित दोषी सभापती यांचेविरुद्ध पोलीस प्रशासन तसेच अन्य शासकीय विभागांमार्फत कारवाई करण्यासाठी विविध चौकशी समित्यांची नियुक्त्या होऊन देखील आजपर्यंत संबंधित सभापती यांचेवर कोणतीच फौजदारी व कायदेशीर कारवाई करण्यात आलेली नसणे, परिणामी सद्यःस्थितीत गोरगरीबांच्या या बँकेची आर्थिक परिस्थिती ही अत्यंत डबघाईला आलेली असणे, सभापतींच्या या बोगस कारभारामुळे NPA मर्यादेबाहेर गेल्याने आरबीआयमार्फत बँकेवर विविध निर्बंध घालण्यात आलेले असणे, तरी संबंधित दोषी सभापतींवर तातडीने फौजदारी कारवाई करून बँकेच्या ठेवीदारांच्या हिताचे रक्षण करण्याबाबत ठेवीदारांकडून होत असलेल्या मागणीच्या अनुषंगाने शासनाने तातडीने करावयाची कारवाई व शासनाची नेमकी भूमिका."

सहा : म.वि.प. नियम १०१ – अ अन्वये विशेष उल्लेख – (असल्यास)

-मध्यंतर-

सात : म.वि.प. नियम ९७ अन्वये अल्पकालीन चर्चा –

सर्वश्री अमोल मिटकरी, शिवाजीराव गर्जे, विक्रम काळे, वि.प.स यांची म.वि.प. नियम ९७ अन्वये अल्पकालीन चर्चा –

"महाराष्ट्राच्या भूमीला संतांची, महापुरुषांची मोठी परंपरा असून त्यांची शिकवण, संस्कार महाराष्ट्राच्या भूमीमध्ये खोलवर रुजलेली असणे, त्यामुळे महाराष्ट्राची एक वेगळी ओळख निर्माण झालेली असणे, मात्र समाजातील काही समाजद्रोही लोकांकडून या महापुरुषांच्या गौरवशाली, प्रेरणादायी आणि महाराष्ट्राला मार्गदर्शक असणाऱ्या इतिहासाला डाग लावण्याचा प्रकार होत असून नुकतेच माहे फेब्रुवारी, २०२५ मध्ये महापुरुषांबाबत आक्षेपार्ह वक्तव्य करण्यात येणे, थोर इतिहास संशोधक, तज्ञ यांनी संशोधनातून सिद्ध केलेल्या इतिहासाला वेगवेगळ्या सोशल मिडियामधून आक्षेपार्ह विधानातून महापुरुषांचे चरित्र हनन करण्याचा प्रयत्न होत असणे, व त्यांच्याबाबत वेगवेगळ्या समाज माध्यमांमध्ये आक्षेपार्ह

लिखाण करण्यात येणे, छत्रपती संभाजी महाराजांचा इतिहास अभ्यासता यावा यासाठी सरकारने इतिहास संशोधकांच्या अध्यक्षतेखाली चरित्र साधन समिती गठीत करावी, संभाजी महाराजांचा दैदिप्यमान इतिहास मराठी पाठ्यपुस्तकांसह इंग्रजी सी.बी.एस.सी अभ्यासक्रमात अंतर्भूत करण्यात यावा त्याचप्रमाणे विकिपीडिया, शासकीय मुद्रणालयामध्ये उपलब्ध साहित्य, गुगल, युट्यूब, सिनेमा या ठिकाणी उपलब्ध असलेल्या कपोलकल्पित माहितीवर कायमस्वरुपी बंदी घालण्यात यावी, यासाठी स्वतंत्र कायदा करुन त्यांची विटंबना होणार नाही, असे होणे अत्यंत गरजेचे आहे, यासाठी शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व शासनाची प्रतिक्रिया."

आठ : शासकीय विधेयके -

(क) विचार, खंडशः विचार व संमत करणे :-

(१) "सन २०२५ चे वि.प.वि. क्रमांक ३ - महाराष्ट्र माथाडी, हमाल व इतर श्रमजीवी कामगार (नोकरीचे नियमन व कल्याण) (सुधारणा) विधेयक, २०२५"

विधेयक संयुक्त समितीकडे पाठविण्याबाबत सर्वश्री अंबादास दानवे, शशिकांत शिंदे, सचिन अहिर, अभिजीत वंजारी, वि.प.स. यांचा प्रस्ताव :-

"सन २०२५ चे वि.प.वि. क्रमांक ३ - महाराष्ट्र माथाडी, हमाल व इतर श्रमजीवी कामगार (नोकरीचे नियमन व कल्याण) (सुधारणा) विधेयक, २०२५" विधानसभेची सहमती घेऊन दोन्ही सभागृहांच्या ३५ सदस्यांच्या संयुक्त समितीकडे त्यावरील प्रतिवृत्त सहा महिन्यांच्या आत सादर करण्याचा अनुदेश देऊन विचारार्थ पाठविण्यात यावे."

(२) "सन २०२५ चे वि.प.वि. क्रमांक ४- महाराष्ट्र खाजगी सुरक्षा रक्षक (नोकरीचे नियमन व कल्याण) (सुधारणा) विधेयक, २०२५"

विधेयक संयुक्त समितीकडे पाठविण्याबाबत सर्वश्री अंबादास दानवे, शशिकांत शिंदे, सचिन अहिर, अभिजीत वंजारी, वि.प.स. यांचा प्रस्ताव :-

"सन २०२५ चे वि.प.वि. क्रमांक ४- महाराष्ट्र खाजगी सुरक्षा रक्षक (नोकरीचे नियमन व कल्याण) (सुधारणा) विधेयक, २०२५" विधानसभेची सहमती घेऊन दोन्ही सभागृहांच्या ३५ सदस्यांच्या संयुक्त समितीकडे

त्यावरील प्रतिवृत्त सहा महिन्यांच्या आत सादर करण्याचा अनुदेश देऊन विचारार्थ पाठविण्यात यावे."

(ख) विधानसभेने संमत केल्यास — विधेयक विचारात घेणे —

"सन २०२५ चे वि.स.वि. क्रमांक २१ — महाराष्ट्र कर, व्याज, शास्ती किंवा विलंब शुल्क (सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम कंपन्यांनी प्रदेय असलेल्या) यांच्या थकबाकीची तडजोड करण्याबाबत विधेयक, २०२५."

नऊ : सर्वश्री अंबादास दानवे, सतेज ऊर्फ बंटी पाटील, एकनाथराव खडसे, अॅड.अनिल परब, सर्वश्री अभिजीत वंजारी, शशिकांत शिंदे, सचिन अहिर, अशोक ऊर्फ भाई जगताप, सुनिल शिंदे, जयंत आसगावकर, जगन्नाथ अभ्यंकर, डॉ.प्रज्ञा सातव, सर्वश्री धीरज लिंगाडे, राजेश राठोड, सुधाकर अडबाले, वि.प.स. यांचा म.वि.प. नियम २५९ अन्वये अंतिम आठवडा प्रस्ताव —

"राज्यात कायदा व सुव्यवस्थेची परिस्थिती अत्यंत गंभीर बनली असून शासनाच्या निष्क्रियतेमुळे गुन्हेगारीला चालना मिळत असणे, महिलांवरील अत्याचार, सायबर गुन्हे, आर्थिक गुन्हे, गँगवॉर, जबरी चोरी, खंडणी, गोळीबाराच्या घटनांमध्ये झालेली वाढ, सण-उत्सवांमध्ये वाढलेल्या तणावाच्या घटना, जातीय व धार्मिक तेढ निर्माण करणाऱ्यांवर कारवाई होत नसल्यामुळे राज्यातील सामाजिक सौहार्द धोक्यात आले असणे, राज्यात ड्रग माफिया, वाळू माफिया, भू-माफिया, अवैधपणे दारु विक्री करणारे आणि बोगस कंपन्यांमार्फत आर्थिक घोटाळे करणाऱ्या टोळ्यांना अभय मिळणे, बीड मधील मस्साजोगच्या सरपंचाची निर्घृण हत्या, परभणीत संविधान अवमान प्रकरणावरून दोन गटांत दंगल, पोलीस कोठडीत एकाचा मृत्यू, बदलापूर येथे चिमुकलीवर शाळेतच शिपायाकडून झालेला अत्याचार, आरोपीचा पोलिसांकडून करण्यात आलेला एन्काऊंटर, पुणे येथील स्वारगेट एसटी आगारात तरुणीवर झालेला बलात्कार, पुण्यात दिवसाढवळ्या कोयता गँगची दहशत, विशाळगड परिसरातील अतिक्रमण हटविण्यासाठी काढलेल्या मोर्चास लागलेल्या हिंसक वळणामुळे झालेले नुकसान, त्यातच लोकप्रतिनिधींचे त्यांच्या कार्यकर्त्यांना गुन्हेगारी करण्यास मिळत असलेले अभय, औरंगजेबाचा कबरीचा वाद निर्माण करून नागपूर व इतर ठिकाणी दंगल घडवून समाजात तेढ निर्माण करणे, विविध खात्यातील अनियमितता व अनागोंदी कारभार, त्यामुळे अनेक निविदा रद्द करण्याचा घेतलेला निर्णयामुळे शासनाच्या कारभारावर निर्माण झालेले प्रश्नचिन्ह, यामध्ये वैद्यकीय शिक्षण विभागामध्ये विविध महाविद्यालयांना दिलेली मंजूरी, परिचारकांच्या

महाविद्यालयास देताना त्यासाठी नियुक्त केलेल्या समितीने सूचविलेल्या महाविद्यालयांव्यतिरिक्त ४०० ते ५०० महाविद्यालयांना त्यासाठी असलेले नियम व निकष डावलून त्रुटी असलेल्या महाविद्यालयांना नियमबाह्यरित्या मंजूरी देवून केलेला भ्रष्टाचार, याबाबत शासनाने करावयाची उपाययोजना विचारात घेण्यात यावी."

दहा : (क) (मंगळवार, दिनांक ११ मार्च, २०२५, बुधवार, दिनांक १२ मार्च, २०२५, सोमवार, दिनांक १७ मार्च, २०२५, मंगळवार, दिनांक १८ मार्च, २०२५ व बुधवार, १९ मार्च, २०२५ रोजी दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेला म.वि.प. नियम २६० अन्वये प्रस्ताव) - (चर्चा पुढे सुरु व मंत्र्यांचे उत्तर) —

सर्वश्री प्रविण दरेकर, हेमंत पाटील, विक्रम काळे, प्रसाद लाड, डॉ.मनिषा कायंदे, श्री.सतिश चव्हाण, श्रीमती चित्रा वाघ, श्रीमती भावना गवळी, सर्वश्री कृपाल तुमाने, श्रीकांत भारतीय, अमोल मिटकरी, किशोर दराडे, निरंजन डावखरे, किरण सरनाईक, पंकज भुजबळ, राजहंस सिंह, शिवाजीराव गर्जे, योगेश टिळेकर, श्रीमती उमा खापरे, सर्वश्री ज्ञानेश्वर म्हात्रे, विक्रांत पाटील, सदाशिव खोत, अमित गोरखे, वसंत खंडेलवाल, डॉ.परिणय फुके, सर्वश्री अमरीशभाई पटेल, धर्मगुरु बाबुसिंग राठोड, रणजितसिंह मोहिते-पाटील, वि.प.स. यांचा म.वि.प. नियम २६० अन्वये प्रस्ताव —

"हे राज्य लोकांचे आहे आणि लोकांसाठी आहे" ही भावना मनामध्ये ठेवून महायुतीचे शासन वेगाने कार्यरत असणे, मुंबई-पुणे व एमएमआरडीएसह राज्यातील अन्य छोट्या शहरांमध्ये स्टार्टअपची संख्या वाढत असल्याने इंडिया स्टार्टअपनी घोषित केलेल्या आकडेवारीनुसार महाराष्ट्र हे स्टार्टअपचे देशातील पहिल्या क्रमांकाचे राज्य ठरले असणे, महायुती शासनाने महाराष्ट्रात अशक्य वाटणारा समृद्धी महामार्ग कार्यान्वित केला असणे, या महामार्गामुळे मुंबई-पुण्यात होणारी गुंतवणूक धुळे, गडचिरोली, नागपूर, अमरावती या भागात वाढत असल्याचे निदर्शनास येणे, नागपूर-गोवा शक्तीपीठ द्रुतगती मार्गाचे बांधकाम हाती घेण्याचा निर्णय घेतला असणे, या द्रुतगती मार्गामुळे, त्या मार्गावरील प्रमुख धार्मिक क्षेत्रे व तिर्थस्थळे जोडण्याचे प्रयोजन असून या प्रदेशातील आर्थिक विकासाला देखील चालना मिळू शकेल, राज्याच्या शहरी भागात पायाभूत सुविधांद्वारे शहरी जीवनमान सुधारण्यासाठी 'नगरोत्थान महाभियान' प्रभावीपणे राबविण्याचे प्रयोजन असणे, या योजनेंतर्गत पाणी पुरवठा, मल:निस्सारण व विकास यांचे सुरु असलेले प्रकल्प दोन वर्षांत पूर्ण करण्याचे उद्दिष्ट

ठेवण्यात आले असणे, मुंबई ही देशाची आर्थिक राजधानी असल्याने या शहरामध्ये गृहनिर्माण व गतीमान परिवहन हे मुद्दे प्राधान्याने विचारात घेऊन स्मार्ट सिटीच्या माध्यमातून स्थानिकांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी शासनाचा प्रयत्न असणे, मेट्रो-२ ए आणि २ बी ची सेवा सुरु झाल्याने पश्चिम द्रुतगती मार्गावरील अंधेरी आणि दहिसरच्या मध्ये वाहतुक कोंडी कमी होऊन मुंबईकरांचे प्रवास सुखकर झाल्याचे दिसून येणे, ठाणे-बोरीवली भुयारी मार्गाची निर्मिती करण्याचे धोरण प्रस्तावित असणे, मुंबई-पुणे मिसिंग लिंक या ६७०० कोटी रुपयांच्या प्रकल्पाचे काम सुरु असणे, वर्सोवा-वांद्रे सागरी सेतुची निर्मिती, शिवडी ते न्हावाशेवा या मुंबई पारबंदर प्रकल्पाची निर्मिती जलदगतीने सुरु असणे, मुंबईतील कुर्ला येथील नेहरूनगर, टिळकनगर या म्हाडा वसाहतीतील अनेक इमारतींचा पुनर्विकास होऊन १० ते १५ वर्षे उलटल्यानंतरही त्यांना भोगवटा प्रमाणपत्र मिळाली नसल्याचे निदर्शनास येणे, या गृहनिर्माण वसाहतींसाठी लागू केलेल्या अभय योजनेची मुदत वाढविण्याची आवश्यकता, कुर्ला येथील रेल्वे हद्दीतील संतोषी माता नगर, साबळे नगर व क्रांतीनगर येथे अनेक वर्षे राहणाऱ्या झोपडीधारकांना रेल्वे प्रशासनामार्फत पर्यायी जागा उपलब्ध करण्याकरिता राज्य शासनाने प्रयत्न करण्याची आवश्यकता, नेहरूनगर येथील म्हाडाच्या वसाहतीत राहणाऱ्या पोलीस कर्मचाऱ्यांना माफक दरात निवासस्थाने उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता, राज्यभरात ४०९ नागरी समुहांमध्ये 'प्रधानमंत्री आवास योजना (शहरी)' राबविण्याचे प्रयोजन असणे, या योजनेतर्गत २ लाखांपेक्षा अधिक घरे बांधण्यात आली असून, १ लाख ८५ हजारांपेक्षा अधिक घरांचे बांधकाम प्रगतीपथावर असणे, मेट्रो तसेच कोस्टल रोड प्रकल्प पूर्ण झाल्याने मुंबईकरांचे जीवनमान उंचावणे, मुंबईतील कोळीवाडा आणि गावठाणाकरिता सीमांकन करून वेगळी विकास नियंत्रण नियमावली तातडीने तयार करण्याची आवश्यकता, कोळीवाडे व गावठाणांची झालेली दुरावस्था तातडीने दूर करण्याची आवश्यकता, पुण्यातील सहकारी गृहनिर्माण संस्था व वसाहतींचे स्ट्रक्चरल ऑडीट करून पुनर्विकास करण्याची आवश्यकता, पुणे शहरात विमानतळाकरिता जागा राखीव असून अन्य पायाभूत सुविधा तातडीने करण्याची आवश्यकता, पुण्यातील जुन्या ब्रिटीशकालीन वाड्यांचा पुनर्विकास करण्याची आवश्यकता, जुन्या चाळींची व्याख्या बदलून हेरिटेज टिडीआर प्रत्यक्ष अंमलात आला असणे, एमएमआरडीए क्षेत्रात सहकारी गृहनिर्माण संस्थांच्या पुनर्विकासासाठी मुंबई जिल्हा बँकेला नोडल एजन्सी म्हणून मान्यता देण्यात येणे, मुंबईतील जुन्या इमारतींच्या स्वयंपुनर्विकासाकरिता मुंबई जिल्हा बँकेकडून देण्यात येणाऱ्या कर्ज मर्यादेत वाढ करण्यात आली असल्याने गृहनिर्माण प्रकल्प वेगाने उभे रहात असल्याचे निदर्शनास येणे, मानीव अभिहस्तांतरण करण्यासाठी स्टॅम्प ड्युटी

भरण्यात सुलभता होण्यासाठी मुद्रांक शुल्क अभय योजना सुरु करण्यात येणे, झोपडपट्टी पुनर्वसन मधील सदनिका हस्तांतरण शुल्कात ५० टक्के कपात करण्याचा निर्णय घेण्यात येणे, राज्यात ५१ लाख घरे बांधण्याचे प्रस्तावित असणे, ठाणे शहरात एमआयडीसीच्या अभिन्यासाठी १५०० हेक्टर भूखंडावर जगातील सर्वात मोठा क्लस्टर प्रकल्प राबविण्यात येणे, समूह विकास पध्दतीने हा प्रकल्प राबविण्याचे प्रयोजन असणे, वाशी येथील सध्याच्या दोन खाडी पुलांना समांतर अशा तिसऱ्या सहा पदरी खाडी पुलाच्या प्रकल्पाचे काम सुरु असणे, नवी मुंबई विमानतळामुळे वाढणाऱ्या लोकसंख्येसाठी नियोजित 'नैना' प्राधिकरणामार्फत २३ गावांच्या नियोजित आराखड्याच्या अंमलबजावणीस गती देण्याची आवश्यकता, मुंबई, पुणे, नागपूर, छत्रपती संभाजीनगर यांसारख्या मोठ्या शहराचा मेगापॉलिस मेटाव्हर्स प्रकल्पाच्या मदतीने अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून जागतिक पटलावरचे हे महानगर त्याच उच्च दर्जाचे व्हावे व येथील प्रत्येक कुटुंबात सुख आणि समाधान नांदावे ही या शासनाची महत्वाकांक्षा असणे, मुंबई व एमएमआरडीए क्षेत्रातील घरांची समस्या, वाहतुक समस्या इ. चे गतीमानतेने निर्मूलन करून मुंबईचा पर्यावरणपूरक विकास करण्याच्या दृष्टीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना विचारात घेण्यात यावी."

(ख) (सोमवार, दिनांक १७ मार्च, २०२५, मंगळवार, दिनांक १८ मार्च, २०२५, व बुधवार, दिनांक १९ मार्च, २०२५ रोजी दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेला म.वि.प. नियम २६० अन्वये प्रस्ताव) — (चर्चा पुढे सुरु व मंत्र्यांचे उत्तर) —

सर्वश्री अंबादास दानवे, सतेज ऊर्फ बंटी पाटील, एकनाथराव खडसे, अॅड.अनिल परब, सर्वश्री अभिजीत वंजारी, शशिकांत शिंदे, सचिन अहिर, अशोक ऊर्फ भाई जगताप, सुनिल शिंदे, जयंत आसगावकर, जगन्नाथ अभ्यंकर, डॉ.प्रज्ञा सातव, सर्वश्री धीरज लिंगाडे, राजेश राठोड, सुधाकर अडबाले, वि.प.स. यांचा म.वि.प. नियम २६० अन्वये प्रस्ताव —

"शासनाच्या दिशाहीन धोरणांमुळे शहर आणि ग्रामीण भागातील महत्त्वाची विकासकामे रखडली असून, विविध योजनांमध्ये मोठ्या प्रमाणात अपारदर्शकता आणि आर्थिक गैरव्यवहार झालेले असणे, राज्यात स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूका रखडल्यामुळे अनेक विकासकामे प्रलंबित असून प्रशासकीय अधिकाऱ्यांचा अनेक कामांमध्ये वाढलेला हस्तक्षेप, विरोधी पक्षांच्या लोकप्रतिनिधिंना निधी देताना मिळत असलेला दुजाभाव, राज्यातील स्मार्ट सिटी योजनांचा वेग अत्यंत

संथ असून निधी मंजूरीस विलंब होत असणे, अनेक प्रकल्प कागदावरच राहिले असणे, महानगरपालिका आणि नगरपालिका स्तरावर कचरा व्यवस्थापनासाठी मोठ्या प्रमाणात निधी मंजूर केला जातो, पण प्रत्यक्षात त्याचा योग्य वापर न करता भ्रष्टाचार केला जात असणे, अनेक शहरांमध्ये रस्ते खोदकाम सुरूच असणे, पण दर्जेदार पायाभूत सुविधा निर्माण होत नसणे, ड्रेनेज लाईनसाठी मंजूर केलेले प्रकल्प अपूर्ण असणे, परिणामी शहरांमध्ये पावसाळ्यात पाणी साचण्याचे प्रमाण वाढले असणे, स्मार्ट सिटी अंतर्गत मंजूर रस्ते व पूल अपूर्ण असल्यामुळे अनेक ठिकाणी पूल आणि उड्डाणपूल (फ्लायओव्हर) वर्षानुवर्षे अपूर्ण असून त्यामुळे होत असलेली वाहतूक कोंडी, प्रधानमंत्री आवास योजना (PMA Y) आणि राज्य सरकारच्या घरकुल योजनांचे अनुदान लाभार्थ्यांना वेळेवर मिळत नसणे, घरकुल प्रकल्प रखडले असून अनेक कंत्राटदारांनी कामच बंद केले असणे, म्हाडा आणि सिडकोच्या घरवाटप प्रक्रियेत मोठ्या प्रमाणात अपारदर्शकता असून, सामान्य नागरिकांना परवडणाऱ्या घरांसाठी प्रचंड अडचणी येणे, मोठ्या विकासकांना फायदा मिळवून देण्यासाठी नियमांचे उल्लंघन होत असणे, अनेक झोपडपट्ट्या व जुन्या चाळी तसेच सोसायट्यांचे पुनर्विकास प्रकल्प फसव्या विकासकांमुळे रखडले असणे, रहिवाशांना तात्पुरत्या जागांमध्ये हलवून त्यांना पुन्हा घर मिळत नसणे, प्रधानमंत्री ग्रामसडक योजना आणि राज्यस्तरीय रस्ते योजना रखडल्या असणे, अनेक गावांना जोडणारे रस्ते अजूनही खराब अवस्थेत असून मंजूर निधीचा उपयोग होत नसणे अनेक गावांमध्ये अद्याप पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था नसणे, टँकर माफियांना फायदा होईल, यासाठी पाणीपुरवठा योजना रखडवल्या जात असणे, गाव तिथे रस्ता ही संकल्पना पूर्णत्वास आली नसल्याने अनेक गावांपर्यंत अद्यापही पक्के रस्ते पोहोचलेले नसणे, पाणंद रस्ते निधी अभावी प्रलंबित असल्याने शेतकऱ्यांना अनेक अडचणींचा सामना करावा लागणे, परिवहन विभाग व अखात्यारित असलेले महामंडळे यामध्ये सुरु असलेली अनियमितता व गैरव्यवहार, या सर्व प्रश्नांकडे शासनाचे झालेले अक्षम्य दुर्लक्ष, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व शासनाची भूमिका."

- (ग) (मंगळवार, दिनांक १८ मार्च, २०२५ व बुधवार, दिनांक १९ मार्च, २०२५ रोजी दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेला म.वि.प. नियम २६० अन्वये प्रस्ताव) — (चर्चा पुढे सुरु व मंत्र्यांचे उत्तर) —
सर्वश्री प्रविण दरेकर, हेमंत पाटील, डॉ.मनिषा कायंदे, सर्वश्री प्रसाद लाड, विक्रम काळे, सतिश चव्हाण, श्रीमती चित्रा वाघ, श्रीमती भावना गवळी, सर्वश्री कृपाल तुमाने, श्रीकांत भारतीय, अमोल मिटकरी, किशोर दराडे, अॅड.निरंजन डावखरे,

सर्वश्री किरण सरनाईक, पंकज भुजबळ, राजहंस सिंह, शिवाजीराव गर्जे, योगेश टिळेकर, श्रीमती उमा खापरे, सर्वश्री ज्ञानेश्वर म्हात्रे, विक्रान्त पाटील, सदाशिव खोत, अमित गोरखे, वसंत खंडेलवाल, डॉ.परिणय फुके, सर्वश्री अमरीशभाई पटेल, धर्मगुरु बाबुसिंग राठोड, रणजितसिंह मोहिते-पाटील, **वि.प.स. यांचा म.वि.प. नियम २६० अन्वये प्रस्ताव —**

"नागपूर कराराचे उद्दीष्ट डोळ्यासमोर ठेऊन नागपूरसह विदर्भाच्या विकासाचा चालना देण्याकरिता विद्यमान शासन कटीबंध असणे, नागपूर जवळील मिहानमध्ये सेझअंतर्गत पायाभूत सुविधा निर्माण झाल्याने बोईंगच्या एमआरओसह अनेक उद्योगांनी नागपूरात येण्यास स्वारस्य दाखविल्याचे निदर्शनास येणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आंतरराष्ट्रीय नागपूर विमानतळाचे अद्ययावतीकरण आणि विस्तारीकरण हा नागपूरच्या विकासाचा मैलाचा दगड ठरणार असणे, विस्तारित विमानतळाच्या माध्यमातून १,००,००० टन क्षमतेच्या कार्गोची हाताळणी होणार असणे, परिणामी, नागपूर विमानतळ मध्य भारतातील गेम चेंजर म्हणून सिध्द होणार असणे, नवीन विमानतळ ३,००,००० स्क्वे. फूट क्षेत्रात बांधले जाणार असल्याने व सध्याच्या धावपट्टीच्या शेजारी आणखी ६० मीटर रुंद आणि ४ हजार मीटर लांबीची धावपट्टी बांधण्यात येणार असल्याने तेथे एकाच वेळी १०० विमाने उभी राहण्याचे प्रयोजन असणे, मोठ्या औद्योगिक टाऊनशीपला लागून असलेले कार्गो हब आणि मोठे विमानतळ ही रचना विदर्भातील भविष्याच्या विकासाचे द्योतक ठरणार असणे, विमानतळाच्या विस्तारामुळे येथून होणाऱ्या माल वाहतुकीची क्षमता वाढल्याने विदर्भातील सर्व उत्पादनांची निर्यात होण्यास गती मिळणार असणे व त्यामुळे सुमारे १ लाख लोकांना रोजगार उपलब्ध होणार असणे, रस्ते, रेल्वे, विमानतळ विकास यामुळे विदर्भ लॉजिस्टीक हब म्हणून विकसित होणार असणे, माहे जानेवारी, २०२५ मध्ये दावोस येथे झालेल्या जागतिक आर्थिक परिषदेमध्ये, ६३ राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय कंपन्यांशी सुमारे १५ लाख ७२ हजार कोटी रुपये इतक्या गुंतवणूकीच्या सामंजस्य करारावर स्वाक्षऱ्या झाल्याने महाराष्ट्र हे थेट परकीय गुंतवणूकीसाठी पसंतीचे राज्य असल्याचे स्पष्ट झाले असणे, देशातील एकूण थेट परकीय गुंतवणूकीच्या २९टक्के गुंतवणूक राज्यात आली असणे, परिणामी, राज्यात १५ लाखांपेक्षा अधिक रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होणे, राज्य शासन आणि बजाज फिनसर्व्ह यांच्यात सुमारे ५ हजार कोटी रुपये गुंतवणूकीचा सामंजस्य करार करण्यात आल्याने ४० हजार रोजगारांची निर्मिती होणे अपेक्षित असणे, मुंबई महानगर विकास प्राधिकरणातील विकास केंद्राबाबत कॅलिफोर्नियातील बर्कले युनिव्हर्सिटी समवेत सामंजस्य करार

करण्यात येणे, सुक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांच्याबाबतीत महाराष्ट्र हे देशातील अग्रगण्य राज्य ठरले असणे, राज्यात मुंबई, पुणे व छत्रपती संभाजीनगर येथे जी-२० च्या विविध बैठका यशस्वीरित्या आयोजित करण्यात आल्या असणे, औद्योगिक विकासाला चालना देण्यासाठी आणि रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी राज्यातील विविध उद्योगांना सुमारे ६ हजार कोटी रुपये इतके गुंतवणूक प्रोत्साहन अनुदान वितरित करण्यात येणार असणे, राज्यातील औद्योगिकीकरणाला पाठबळ व प्रोत्साहन देण्यासाठी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळामार्फत सुमारे ३,५०० एकर इतके औद्योगिक भूखंड वितरित करण्याचा निर्णय घेण्यात येणे, पुरवठा साखळीची कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी आणि जागतिक दर्जाची व्यवसाय परिसंस्था निर्माण करण्यासाठी १० एकात्मिक औद्योगिक केंद्रे व एकात्मिक माल वाहतूक केंद्रे विकसित करण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला असणे, सन २०२४-२०२५ या वर्षामध्ये, बेरोजगार युवकांना उद्योगांशी जोडण्यासाठी व रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करण्यासाठी राज्यात जिल्हा स्तरावर ६११ 'पंडीत दीनदयाल रोजगार मेळावे' आयोजित केले असणे, त्यायोगे १९ हजारांपेक्षा अधिक उमेदवारांना नोकऱ्या प्राप्त झाल्याचे निदर्शनास येणे, राज्यातील जनतेचे आरोग्य सद्दृढ ठेऊन प्रत्येक नागरिकाला 'आरोग्यम् सुखसंपदा' उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने शासनाने 'महात्मा जोतीराव फुले जनआरोग्य योजना' व 'आयुष्यमान भारत प्रधानमंत्री जनआरोग्य योजना' या एकत्रित योजनेतर्गत लाखो रुग्णांवर शस्त्रक्रिया मोफत करण्यात आल्या असणे, राज्यात ३० वर्षांवरील सर्व महिलांचे कर्करोग, मधुमेह, उच्च रक्तदाब, मोतीबिंदू, कान, नाक, घसा व इतर आजारांचे निदान व उपचार याकरिता राज्य शासनातर्फे प्रति जिल्हा २ कोटी रुपयांचा निधी देण्यात आला असणे, राज्यात शुन्य ते अठरा वर्षांपर्यंतची बालके तसेच किशोरवयीन मुलां-मुलींच्या सर्वांगीण आरोग्य तपासणीसाठी 'जागरुक पालक, सद्दृढ बालक' हे अभियान राज्यभर राबविण्यात येणे, राज्यात ग्रामीण तसेच दुर्गम भागांमध्ये राहणाऱ्या नागरिकांना प्रत्येक छोट्या आजारासाठी हॉस्पिटलमध्ये जाऊ लागू नये याकरिता 'हिंदू हृदयसम्राट बाळासाहेब ठाकरे आपला दवाखाना' या योजनेतर्गत महाराष्ट्रात ७०० दवाखाने सुरु करण्यात येणे, राज्यात विविध महापालिका व जिल्हा परिषदेतील औषधे, वैद्यकीय उपकरणे खरेदीतील अनियमिततेला पायबंद घालण्यासाठी "महाराष्ट्र वैद्यकीय खरेदी प्राधिकरण" स्थापन करण्याचा निर्णय घेण्यात येणे, राज्यातील रस्ते, बंदरे, विमानतळ, रेल्वे, मेट्रो, वीज इ. पायाभूत सुविधा विकास क्षेत्रांसाठी निधी उभारणे आणि प्रकल्प राबविण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या नियंत्रणाखाली 'महाराष्ट्र राज्य पायाभूत सुविधा विकास महामंडळ' स्थापन करण्यात येणे, सार्वजनिक खाजगी

भागीदारी तत्वावरील कामे या महामंडळामार्फत करण्याचे प्रयोजन असणे, या योजनेतर्गत सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत नागपूर येथील महाराष्ट्र नॅशनल लॉ युनिव्हर्सिटीची इमारत, नागपूर जिल्हा न्यायालयाची विस्तारित इमारत, मुंबईतील माझगाव न्यायालयाची इमारत, राज्य उत्पादन शुल्क कार्यालयाची इमारत, जलभूषण बंगला, राजभवन इ. इमारतींचे बांधकाम अलीकडेच पूर्ण करण्यात येणे, सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या सर्व योजनांचे संनियंत्रण करण्यासाठी प्रोजेक्ट मॅनेजमेंट इन्फॉर्मेशन सिस्टीम (PMIS) ही संगणकीय प्रणाली विकसित करण्यात येणे, भिवंडी-कल्याण-शिळफाटा रस्त्याचे सहापदरी रुंदीकरण करण्यासाठी ५६१.८५ कोटी रुपयांच्या प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येणे, नाबार्ड-२८ अंतर्गत १,०३०.५२ कोटी रुपयांच्या ३८२ कामांना नाबार्ड करून मंजूरी प्राप्त झाली असणे व राज्य शासनाने देखील त्यास प्रशासकीय मान्यता दिली असणे, सर्व समाज घटकांना सोबत घेऊन, सर्वसमावेशक, प्रगतीशील, पुरोगामी व विकसित महाराष्ट्र घडविण्यासाठी आणि महाराष्ट्राला अधिकाधिक समृद्धीकडे नेण्यासाठी करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

अकरा : अर्धा-तास चर्चा — म.वि.प. नियम ९२ अन्वये (बैठकीच्या शेवटी) —

(१) सर्वश्री ज्ञानेश्वर म्हात्रे, जगन्नाथ अभ्यंकर, किशोर दराडे, वि.प.स. पुढील सार्वजनिक महत्वाच्या बाबींवर चर्चा उपस्थित करतील.

"महाराष्ट्र राज्यातील सेवेत असताना दिवंगत किंवा अकाली सेवानिवृत्त झालेल्या खाजगी अनुदानित व विनाअनुदानीत शाळेतील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या नातेवाईकास दिनांक ३१ डिसेंबर, २००२ रोजीच्या शासन आदेशान्वये अनुकंपा तत्वावर नियुक्ती देण्याबाबतचे धोरण असणे, सदर धोरणामध्ये मृत कर्मचाऱ्यांच्या वारसांना कर्मचारी ज्या संस्थेत सेवेत होता त्या संस्थेत किंवा शासनाने सुचविलेल्या संस्थेत रिक्त पदावर नियुक्ती करण्यात येणे, अशा एखाद्या मृत शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या वारसाकडे शिक्षकाची पदवी असल्यास त्यास शिक्षक पदी नियुक्ती करण्यात येणे, दिनांक २३ सप्टेंबर, २०२४ रोजीच्या शासन आदेशानुसार जे शिक्षक अनुकंपा तत्वावर नियुक्त झाले आहेत त्यांना शासनाने टीईटी परीक्षा उत्तीर्ण होणे अनिवार्य केले असणे, TET/CTET परीक्षा उत्तीर्ण न झाल्यास त्यांची सेवा रद्द करण्यात यावी अशा प्रकारची जाचक अट टाकली असणे, अनुकंपा तत्वावर नियुक्त झालेल्या शिक्षकास अशा प्रकारची अट शिथिल करण्याबाबत शासनाने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(२) **अॅड.अनिल परब, सर्वश्री सुनिल शिंदे, सचिन अहिर, वि.प.स.** पुढील सार्वजनिक महत्वाच्या बाबींवर चर्चा उपस्थित करतील.

"महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची आर्थिक स्थिती गत तीन वर्षांपासून पूर्णपणे विस्कटल्याने महामंडळाचा अनागोंदी कारभार रोज समोर येत असणे, महामंडळाने १४.९५ % भाडेवाढ केल्यानंतर दररोजचे १ लाख प्रवासी कमी झाल्याचे निदर्शनास येणे, माहे जानेवारी, २०२५ अखेर ५७२.०५ कोटी रूपये भांडार खरेदीवर खर्च करूनही तांत्रिक बिघाडामुळे बसेस बंद पडणे, बस उपलब्ध नसल्यामुळे ग्रामीण जनतेची गैरसोय होणे, भांडार अधिकाऱ्यांच्या भ्रष्टाचारामुळे त्या खात्याचे तत्कालीन महाव्यवस्थापक तसेच छत्रपती संभाजीनगर येथील वरिष्ठ भांडार अधिकारी यांची गत काही महिन्यात लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने चौकशी सुरू केलेली असणे, महामंडळाचे तत्कालीन महाव्यवस्थापक (वाहतूक) यांच्या मुलीच्या लग्नात सिटीकॅश कंपनीचे मालक यांनी त्यांच्या क्रेडिट कार्डवरून हॉटेलमधील खोल्यांचे भाडे भरल्याची तक्रार लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाकडे होणे, महामंडळाचा माहे जानेवारी, २०२५ अखेर संचित तोटा १०,९६२.४० कोटी रूपये इतका वाढणे, दरमहा येणाऱ्या आर्थिक तुटीच्या रकमेएवढे अर्थसहाय्य शासनाने देण्याबाबतच्या दिनांक १० एप्रिल, २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयातील तरतुदीचे पालन न होणे, माहे एप्रिल, २०२३ ते माहे जानेवारी, २०२५ अखेरची तुटीची रूपये ९९३ कोटी इतकी रक्कम शासनाने न देणे, महामंडळाचे उत्पन्न वाढत नसल्याने शासनाकडून मिळणाऱ्या सवलत मुल्याच्या रकमेतून केवळ वेतन देणे, माहे जानेवारी, २०२५ अखेर उपदान, बँक वसुली, निवृत्तीवेतन अंशदान याकरिता रूपये ३३९८.०५ कोटी इतकी रक्कम महामंडळाने थकविणे, उत्पन्नाअभावी महामंडळाने Employees Provident Fund and Miscellaneous Provisions Act, 1952 च्या कलम १(३) (२) अनुसार भविष्य निर्वाह निधीचे रूपये १०११ कोटी विश्वस्त मंडळामध्ये जमा न करणे, प्रशासकीय / तपासणी शुल्क भरलेले नसल्याने छत्रपती संभाजीनगर येथील सदर संस्थेच्या प्रादेशिक आयुक्तांनी ६९१ कर्मचाऱ्यांचे वाढीव वेतनानुसारच्या निवृत्तीवेतनाचे दावे दिनांक ६ फेब्रुवारी, २०२५ रोजी फेटाळल्याचे उघडकीस येणे, अशाप्रकारे हजारो कर्मचाऱ्यांचे नुकसान होणे, कर्मचाऱ्यांना द्यावयाच्या उपदानासाठीची रक्कम रूपये १०९९ कोटी विश्वस्त मंडळाकडे जमा न करणे, कर्मचाऱ्यांच्या वेतनातून वसूल केलेली एसटी बँकेच्या कर्जाच्या वसुलीची रक्कम रूपये १४४ कोटी बँकेला न देणे, त्यामुळे बँकेचा NPA ५% होणे, कर्मचाऱ्यांना नवीन कर्ज न देता बँकेने दंड आकारणे, एलआयसी व सोसायटीच्या वर्गणीची पगारातून वसूल केलेली रक्कम रूपये १२ कोटी जमा न केल्याने एलआयसी पॉलिसी व्यपगत

होऊन कर्मचारी लाभापासून वंचित होण्याची भीती असणे, अधिकाऱ्यांना सर्व लाभ मिळत असताना कर्मचाऱ्यांच्या रजा रोखीकरणाचे रूपये १४८ कोटी थकविणे, ह्या सर्व गोष्टींना महामंडळाचे वरिष्ठ अधिकारी जबाबदार असल्याने कर्मचाऱ्यांमध्ये संतापाची भावना असणे, मागील महिन्यात १३१० बसेस भाडे तत्वावर घेण्याच्या टेंडरमधील रूपये २००० कोटींचा घोटाळा उघड झाल्याने सदर टेंडर रद्द होणे, एसटी च्या ताफ्यामध्ये स्व-मालकीच्या बसेस आवश्यक असताना भाडेकरारावरील साध्या बसेसमुळे प्रति किलोमीटर आठ ते दहा रुपयांचा तोटा महामंडळाला सोसावा लागणे, गेल्यावर्षी झालेल्या ई-बस खरेदीत प्रत्येक किलोमीटरचे EPKM उत्पन्न ५४ रूपये असताना कंत्राटदाराला ७८ रूपये दर देणे, यातून प्रत्येक किलोमीटरला २४ रूपयांचा महामंडळाला तोटा होणे, चार्जिंगची सुविधा नसताना बस रोज जेमतेम २०० कि.मी. चालविता येईल हे माहित असताना कंत्राटदाराला ४०० कि.मी. चे ७८ रूपयांप्रमाणे पैसे देण्याची हमी देणे, महामंडळाच्या या सर्व कामकाजामध्ये फार मोठा गैरव्यवहार झाला असण्याची चर्चा असणे, महामंडळाच्या आगार दुरुस्ती/ विकासकामाच्या निविदा संचालक मंडळासमोर बाब टिप्पणी सादर न करता आयत्या वेळी मंजूर करून घेणे, तरीही १५० आगारांमध्ये मोठ्या प्रमाणात खड्डे असल्याचे वृत्त निदर्शनास येणे, ह्या गंभीर स्वरूपाच्या कामकाजातील अनियमिततांची SIT नेमून कालबद्ध चौकशी करून संबंधित अधिकाऱ्यांविरूद्ध गुन्हे दाखल करून चौकशी होणे संदर्भात शासनाने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना".

विधान भवन,
मुंबई
दिनांक : १९ मार्च, २०२५

जितेंद्र भोळे
सचिव (१) (कार्यभार),
महाराष्ट्र विधानपरिषद